

طرح استانداردسازی کتاب‌ها و نشریات آموزشی و تربیتی

دبیرخانه سامان بخشی کتاب‌های آموزشی

مقدمه

مواد آموزشی امروزه یکی از ابزارهای مهم اشاعه‌ی علم و فرهنگ در جامعه هستند. به همین علت باید بکوشیم که تولیدات آموزشی از کیفیت لازم برخوردار شوند تا به طور مکرر مورد استفاده‌ی دانش‌آموزان، معلمان و سایر علاقه‌مندان قرار گیرند.

«سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی»، به عنوان مجری «طرح سامان بخشی کتاب‌ها و نشریات آموزشی و تربیتی»، در بیانیه‌ی خط‌مشی کیفیت بخشی به تولیدات آموزشی خود چنین آورده است:

«سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، در جهت تحقق اهداف کلان کیفیت بخشی و برای تضمین و ارتقای سطح کیفیت تولیدات آموزشی و کمک آموزشی خود و عرضه‌ی آن‌ها در سطوح ملی و بین‌المللی، متعهد شده است تا بر اساس استاندارد جهانی ISO9001-2000، سیستم مدیریت کیفیت، را با توجه به خط‌مشی‌های زیر برای فرایندهای سازمانی مستقر نماید. این سازمان هم‌چنین متعهد شده است که در جهت استقرار نظام مدیریت کیفیت، زمینه‌های لازم را برای اجرای اثربخش مدیریت فرایند در سطح سازمان فراهم نماید:

■ نهادینه کردن پژوهش در تمامی فعالیت‌ها و تصمیم‌گیری‌ها به‌ویژه طراحی و تولید

برنامه‌های درسی؛

■ تحول آفرینی در فرایند برنامه‌ریزی درسی و تولید مواد آموزشی؛

■ به‌کارگیری رویکردهای نوین برای تولید و ارتقای کیفیت برنامه‌های درسی با تأکید بر

تعمیق تربیت دینی و حفظ هویت ملی؛

■ تغییر رویکرد آموزشی به رویکرد فرهنگی- تربیتی؛

■ مشارکت‌پذیر کردن فرایند برنامه‌ریزی درسی و تولید مواد آموزشی؛

■ تغییر روش سنتی آموزش به یادگیری فعال.

اجرای طرح سامان‌بخشی تولید کتاب‌های آموزشی و نیز استانداردسازی این تولیدات، از جمله اقدامات این سازمان در راستای تولید محصولات کیفی آموزشی و تربیتی در داخل و بیرون سازمان، به‌ویژه هدایت بخش خصوصی و یا ناشران و نویسندگان در این زمینه است. تهیه‌ی این آیین‌نامه و دستورالعمل در راستای رویکرد یاد شده صورت گرفته است.»

۱. مفهوم فلسفه، ضرورت و اهداف استانداردسازی کتاب‌ها و نشریات آموزشی و تربیتی

۱-۱. مفهوم استاندارد

استاندارد در لغت به معنای ایجاد مقیاسی برای اندازه‌گیری است. بررسی تعاریف مختلفی که از استاندارد شده است، نشان می‌دهد که صاحب‌نظران در تعاریف خود بر موارد زیر تأکید کرده‌اند:

■ مقیاسی برای اندازه‌گیری یک واحد کاری برای انجام خدمات اداری و صنعتی؛

■ ایجاد ملاک، هنجار و یا نرمی به منظور مقایسه و محک زدن چیزی، فعالیت و یا امری؛

■ رعایت یک سلسله از ملاک‌ها در تولید یک شیئی و اطمینان از کافی بودن آن‌ها، تا بتوان وضعیت آن شیء را مطلوب قلمداد کرد؛

■ رسیدن به سطح مطلوب در یک چیز که ملاک‌های قضاوتی آن را معین می‌کند؛

■ تهیه‌ی مدرکی که دربرگیرنده‌ی قواعد یا ویژگی‌های خاص برای استفاده‌ی عمومی و مکرر از یک چیز است؛

■ ایجاد نظامی مبتنی بر علوم و فنون و تجارب بشری؛

■ رعایت قواعد، اصول و ضوابط با هدف بهبود کیفیت و ارتقای بهره‌وری؛

■ پایه‌ای برای مقایسه در قضاوت‌ها، ارزیابی‌ها و یا اندازه‌گیری‌ها؛

■ مفهومی که بیانگر انسجام، انضباط در فعالیت‌های علمی، عملی، فنی، فرهنگی و آموزشی در جامعه است؛

■ استاندارد به معنای درست کار کردن است و نه کار زیاد انجام دادن [بختیاری، ۱۳۸۳: ۱۴۹].

از مجموعه نظرات فوق می‌توان به این نتیجه رسید که: «استاندارد یا استانداردسازی، رعایت مجموعه‌ای از اصول، قواعد، ملاک‌ها و هنجارها در فعالیت‌های علمی، فنی، فرهنگی و آموزشی و تربیتی براساس یک سلسله از تجارب علمی و بشری با هدف بهبود کیفیت فرایندها و

استانداردسازی
رعایت مجموعه‌ای از
اصول، قواعد
ملاک‌ها
در فعالیت‌های
علمی، فنی، فرهنگی
و آموزشی و تربیتی
است

۱۳۹۰/۲۳/۲۲

بهار و تابستان ۱۳۸۷

۵

تولیدات و نیز ارتقای بهره‌وری است؛ به گونه‌ای که یک فرایند و یا یک وسیله به دفعات مورد استفاده قرار گیرد.»

۱-۲. فلسفه‌ی استانداردهای کتاب‌ها و نشریات آموزشی و تربیتی

تولید کتاب‌ها و نشریات آموزشی و تربیتی مفید و مناسب، مستلزم رعایت یک سلسله از شاخص‌ها و معیارهای علمی، فنی، فرهنگی و آموزشی است. تشخیص این که یک کتاب و نشریه تا چه اندازه، ملاک‌ها و معیارهای موردنظر را رعایت کرده، نیازمند شناسایی و قضاوت توسط افراد صاحب‌نظر به کمک مجموعه‌ای از ملاک‌ها و شاخص و نیز مقایسه‌ی این آثار با یکدیگر است. تولید کتاب‌ها و نشریات استاندارد، نه تنها ناشران را به تولید آثار کیفی تر تشویق می‌کند، بلکه مصرف‌کنندگان را هدایت خواهد کرد که چه نوع کتاب‌ها و نشریاتی را و با چه ضوابطی تولید و یا برای معرفی انتخاب کنند.

سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، به‌عنوان یک سازمان مسئول دولتی که مهم‌ترین نقش و بیشترین سهم را در تولید کتاب‌های آموزشی بر عهده دارد، از سال ۱۳۷۹ و در راستای رسالتی که برای خود قائل بوده است و نیز خط‌مشی‌های این سازمان، امر هدایت، نظارت، ارزیابی و حمایت از تولیدات نویسندگان و ناشران آموزشی را بر عهده گرفت و در این راستا نخستین بار در سال ۱۳۷۸، به تدوین و تصویب آیین‌نامه‌ی سامان‌بخشی کتاب‌های آموزشی اقدام کرد. به دنبال تصویب این آیین‌نامه، سازمان پژوهش اقدامات زیر را با هدف کیفیت‌بخشی به تولیدات آموزشی به انجام رساند:

۱. تدوین برنامه‌های سالانه و پنج‌ساله در راستای طرح سامان‌بخشی و کیفیت‌بخشی کتاب‌های آموزشی؛
۲. تدوین دفترچه‌های راهنمای تألیف کتاب‌های آموزشی؛
۳. تشکیل گروه‌های علمی ارزیابی؛
۴. برگزاری جشنواره‌های گوناگون با هدف انتخاب کتاب‌های مناسب و تقدیر از مؤلفان،

تصویرگران و ناشران نمونه؛

۵. معرفی کتاب‌های مناسب در پایان کتاب‌های درسی و انتشار کتاب‌نامه‌ی رشد. استانداردهای کتاب‌ها و نشریات آموزشی و تربیتی، مرحله‌ی دوم کیفیت‌بخشی به فرایندها و تولیدات کتاب‌ها و نشریات است. هدف اصلی این مرحله ترغیب و تشویق ناشران مؤسسات فرهنگی و مؤلفان به تولید کتاب‌ها و نشریات استاندارد یا مطلوب و راهنمایی معلمان، مربیان، دانش‌آموزان و خانواده‌ها در جهت استفاده از این تولیدات است.

۱-۳. ضرورت استانداردسازی کتاب‌ها و نشریات آموزشی و تربیتی

هزاره‌ی سوم با علومی هم‌چون نانو تکنولوژی، بیوتکنولوژی، دنیای مجازی، مخابرات نوری، اقتصاد دانش، جامعه‌ی دانش محور، جامعه‌ی دانایی محور، دارایی دانش و مدیریت دانش، طلوع کرد و با خود انتظارات استاندارد جدیدی را در ابعاد گوناگون به ارمغان آورد. مهم‌ترین فواید استانداردسازی کتاب‌ها و نشریات آموزشی را باید موارد زیر دانست:

۱. تدوین استانداردهای پاسخ‌گو با هدف سنجش پاسخ‌گو؛

۲. جهت‌دهی به تولیدکنندگان کتاب‌ها و نشریات آموزشی و تربیتی با هدف ارتقای کیفی این محصولات؛

۳. هدایت مصرف‌کنندگان (معلمان، دانش‌آموزان و خانواده‌ها) به استفاده از آثار کیفی؛

۴. ایجاد هم‌فکری بین تولیدکنندگان کتاب‌ها و نشریات آموزشی و تربیتی و متخصصان

برنامه‌ریزی درسی و تربیتی؛

۵. کمک به رشد علمی کشور؛

۶. ارائه راه‌حل برای برطرف کردن مشکلات مرتبط با وضعیت کتاب‌ها و نشریات آموزشی

و تربیتی؛

۷. ایجاد نظم در فعالیت‌های آموزشی و نظارت بهتر بر فرایندهای یاددهی و یادگیری.

۱-۴. اهداف استانداردسازی کتاب‌ها و نشریات آموزشی و تربیتی

■ هدایت، نظارت و ارزیابی کتاب‌ها و نشریات آموزشی و تربیتی در جهت دستیابی به سطح مطلوب (استاندارد) در سطح کشور؛

■ بهبود کیفی کتاب‌ها و نشریات براساس یک سلسله از شاخص‌ها و هنجارهای علمی، فنی، هنری، آموزشی و تربیتی؛

■ معرفی کتاب‌ها و نشریات استاندارد به معلمان، مربیان، دانش‌آموزان و خانواده‌ها از طریق منابع گوناگون (اطلاع‌رسانی درخصوص کتاب‌های آموزشی، مجلات رشد، نشریات رشد و سایر نشریات از طریق سایت‌های اطلاع‌رسانی سازمان)؛

■ حمایت از مؤلفان، تصویرگران و ناشران کتاب‌ها و نشریات آموزشی و تربیتی؛

■ ایجاد رقابت بین ناشران و مؤلفان در زمینه‌ی تولید کتاب‌ها و نشریات استاندارد؛

■ تشویق ناشران و مؤلفان به تولید کتاب‌ها و نشریات استاندارد؛

■ حمایت از مصرف‌کنندگان کتاب‌ها و نشریات آموزشی و تربیتی؛

جهت‌دهی به منابع انسانی، مالی و فرهنگی

تولید کتاب‌ها

و نشریات استاندارد

مصرف‌کنندگان را

هدایت خواهد کرد

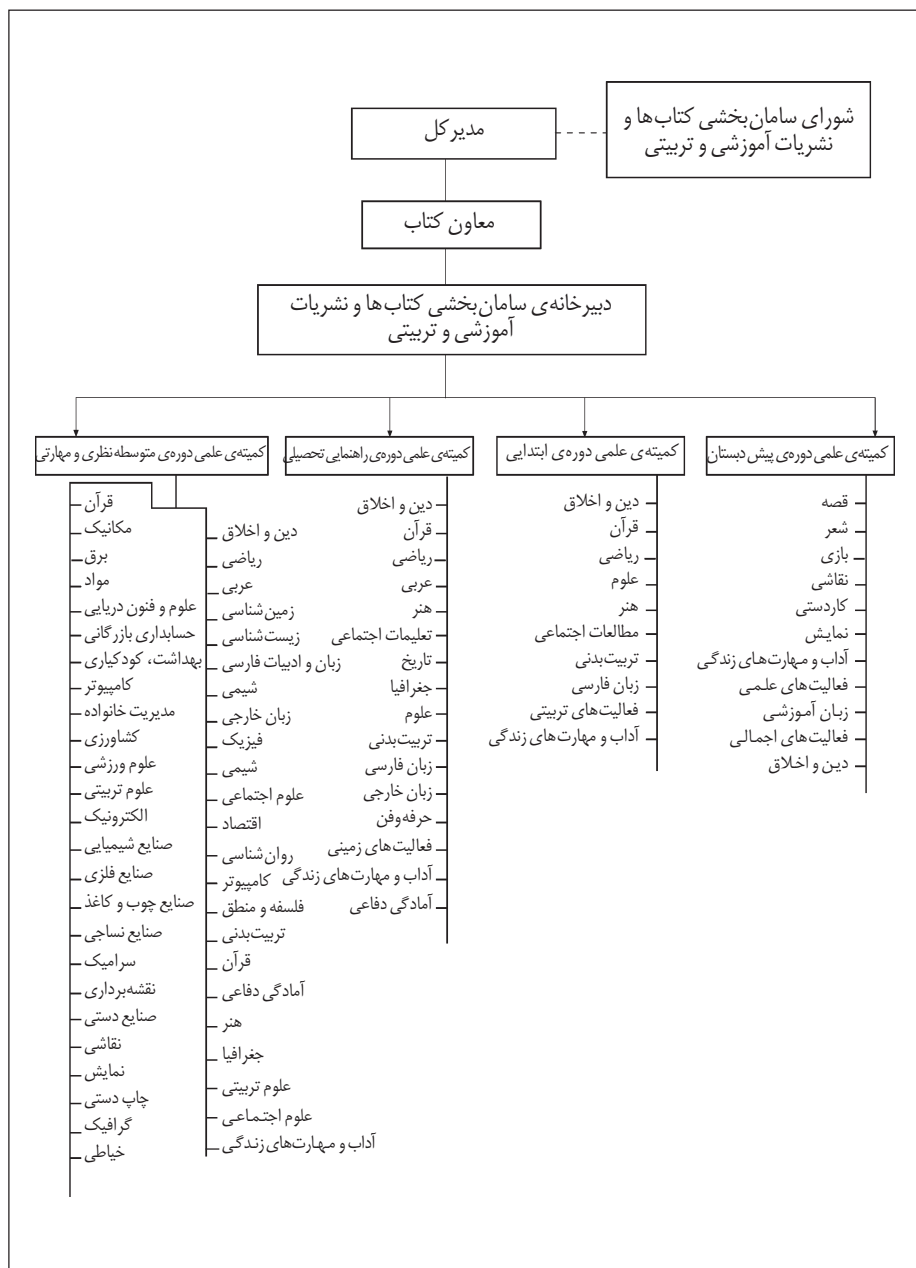
که چه نوع کتاب‌ها

و نشریاتی را

انتخاب کنند

۲. چارت تشکیلاتی، عوامل انسانی و شرح وظایف

۱۳۹۰/۲۳/۲۲
بهار و تابستان ۱۳۸۷

۲-۱-۲. مدیر کل

۲-۱-۱. سیاست گذاری بر اساس اهداف راهبردی شورای سامان بخشی کتاب ها و نشریات آموزشی و تربیتی
۲-۱-۲. نظارت کلی بر روند اجرای طرح استاندارد سازی کتاب ها و نشریات آموزشی

۲-۲. معاون کتاب

۲-۲-۱. نظارت بر اجرای راهبردهای شورای سامان بخشی کتاب ها و نشریات آموزشی و تربیتی
۲-۲-۲. برنامه ریزی برای استاندارد سازی کتاب ها و نشریات آموزشی
۲-۲-۳. نظارت بر عملکرد کمیته های ارزیابی کتاب ها و نشریات آموزشی (پیش دبستان، دبستان، راهنمایی و متوسطه)
۲-۲-۴. نظارت بر عملکرد دبیرخانه ی اجرایی طرح سامان بخشی کتاب ها و نشریات آموزشی و تربیتی
۲-۲-۵. تأیید قراردادها و ارائه ی گزارش های فصل به فصل به مدیر کل و نظارت بر روند اجرای طرح

۲-۳. دبیرخانه ی سامان بخشی کتاب ها و نشریات آموزشی و تربیتی

۲-۳-۱. هدف: پی گیری مصوبات شورای سامان بخشی کتاب ها و نشریات آموزشی و تربیتی
۲-۳-۲. شرح وظایف:
- اجرای سیاست های شورای سامان بخشی کتاب ها و نشریات آموزشی و تربیتی و برنامه ریزی در جهت هدایت و تشویق ناشران و مؤلفان
- تدوین برنامه ی کاری سالانه
- انتخاب و معرفی اعضای کاری کمیته های چهارگانه ی علمی - تخصصی در دوره های پیش دبستانی، ابتدایی، راهنمایی و متوسطه و کمیته های داوری آثار
- ایجاد هماهنگی در فعالیت های کاری کمیته های علمی - تخصصی و کمیته های داوری آثار
- پی گیری و تنظیم آیین نامه های اجرای شورای سامان بخشی کتاب ها و نشریات آموزشی و تربیتی
- پی گیری و تنظیم آیین نامه های اجرایی گروه های چهارگانه ی علمی - تخصصی و کمیته های داوری آثار
- انتخاب و معرفی همکاران علمی به معاون کتاب
- برنامه ریزی در جهت تولید و تصویب راهنماهای تولید کتاب ها و نشریات آموزشی
- پی گیری تولید راهنماهای تولید کتاب های آموزشی و فصل نامه ی جوانه برای ناشران و پدیدآورندگان کتاب های آموزشی
- ارائه ی گزارش ماهانه به معاون کتاب از روند فعالیت های دبیرخانه اجرایی

استاندارد سازی

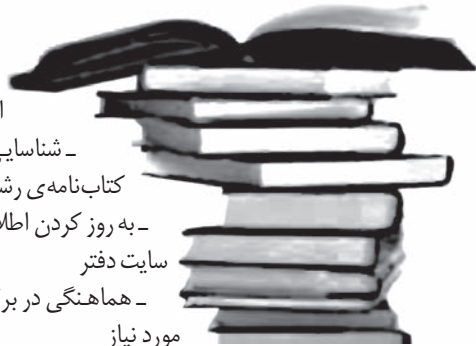
مرحله ی دوم

کیفیت بخشی

به فرایندها و تولیدات

کتاب ها و نشریات

است

- نظارت بر انجام امور بایگانی اسناد، پرداخت ها،

مراسلات، هماهنگی های تلفنی و حضوری و سایر امور اجرایی

- شناسایی کتاب ها و نشریات آموزشی و معرفی آن ها در

کتاب نامه ی رشد

- به روز کردن اطلاعات کتاب های مناسب آموزشی و تربیتی از طریق

سایت دفتر

- هماهنگی در برگزاری جشنواره های سالانه و تهیه ی گزارش های

مورد نیاز

- مشارکت در مطالعات و پژوهش های مربوط به سامان بخشی کتاب ها و نشریات آموزشی و

تربیتی

- ایجاد زمینه ی مشارکت اشخاص حقیقی و حقوقی، انجمن ها، سازمان ها و مجامع علمی

در جهت کیفیت بخشی به کتاب ها و نشریات آموزشی و تربیتی

- همکاری در برگزاری کارگاه های آموزشی، نمایشگاه ها و جشنواره های آموزشی در راستای

طرح سامان بخشی کتاب ها و نشریات آموزشی

بررسی عمومی
بر اساس چک لیست با
هدف شناخت کتاب
و نشریه ی مناسب
و کسب حداقل امتیاز
۶۰ درصد صورت
می گیرد

۲-۴. گروه های علمی چهارگانه (پیش دبستان، دبستان، راهنمایی و متوسطه)

۱-۴-۲. هدف: تولید استاندارد تألیف و ارزیابی کتاب ها و نشریات آموزشی و تربیتی

بر اساس شاخص های استاندارد

۲-۴-۲. ترکیب اعضا: ترکیب اعضای هر کمیته به شرح آیین نامه های مصوب

سی و نهمین جلسه ی شورای سامان بخشی کتاب های آموزشی مورخ ۸۵/۱۱/۷ خواهد بود.

۳-۴-۲. شرح وظایف:

- تعیین و تدوین اصول، ویژگی ها، استانداردها و شیوه نامه های تولید کتاب ها و نشریات

آموزشی و تربیتی با توجه به خط مشی ها و سیاست های شورای سامان بخشی کتاب ها و نشریات

آموزشی و تربیتی

- شناسایی کتاب های آموزشی و تربیتی و نشریات مناسب و مرتبط با راهنماهای برنامه ی

درسی و ارزیابی آثار

- جمع آوری، ارزیابی و انتخاب کتاب های آموزشی و تربیتی و نشریات مناسب و تأیید آثار

مکتوب برای معرفی در منابع اطلاع رسانی، از جمله کتاب نامه ی رشد، کتاب های درسی،

راهنمای معلم و سایت سامان بخشی

- معرفی کتاب ها و نشریات مناسب و برتر آموزشی و تربیتی از طریق منابع گوناگون

اطلاع رسانی

- تهیه ی برنامه ی سالانه ی کمیته ی علمی و نظارت بر حسن اجرای آن

- تدوین و ارائه ی شیوه نامه های اجرایی برگزاری جشنواره ها، نمایشگاه ها، همایش ها و

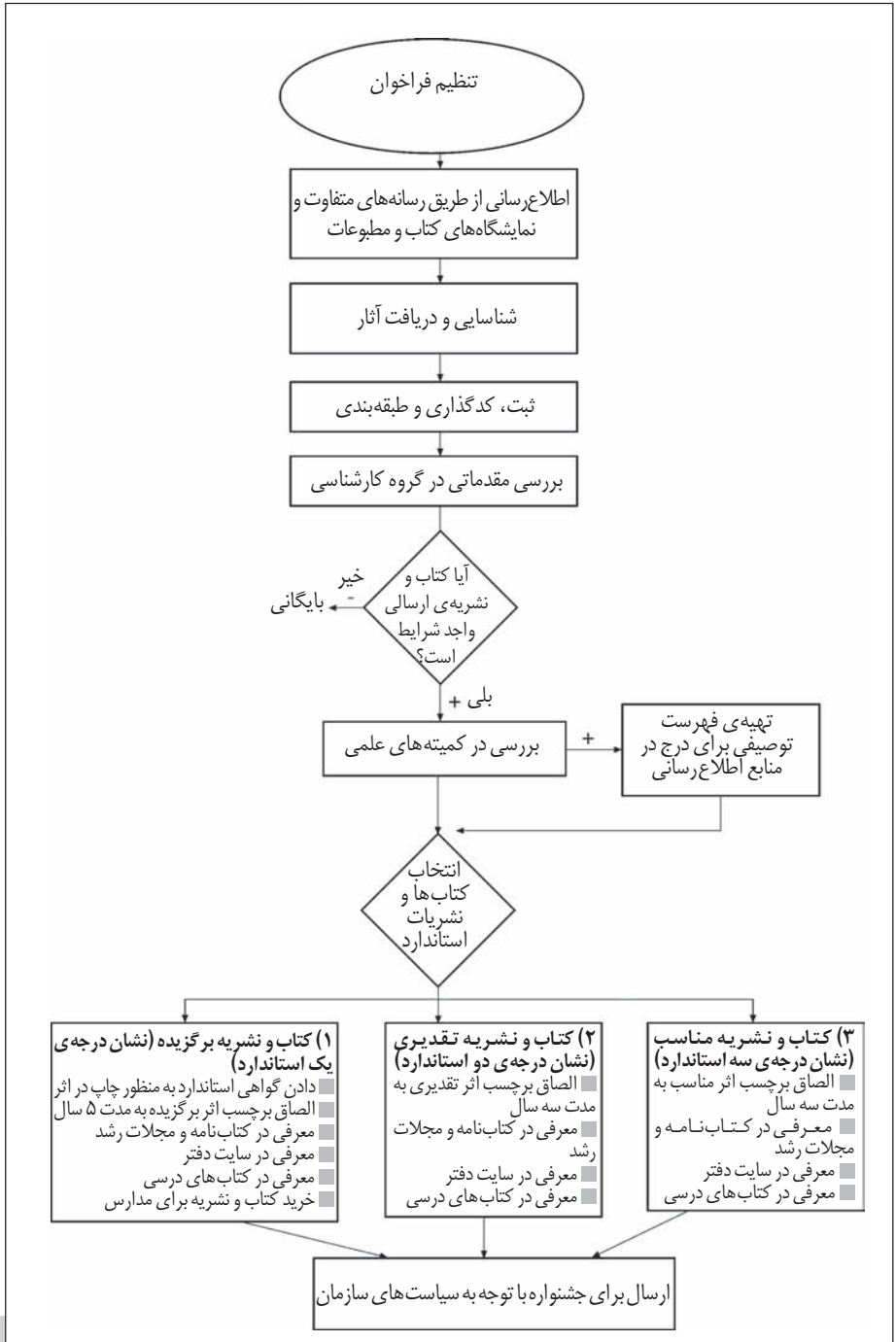
کارگاه های آموزشی و تربیتی

۱۳۹۰/۲۳/۲۲

بهار و تابستان ۱۳۸۷

۱۰

۳. فرایند شناسایی، دریافت، طبقه‌بندی و استانداردسازی کتاب‌ها و نشریات آموزشی و تربیتی

۲۲/۲۳۹۰۱۹۲

بهار و تابستان ۱۳۸۷

نمودار ۲ گردش کار در تعیین و معرفی کتاب‌ها و نشریات آموزشی و تربیتی استاندارد

۱-۳. فرایند شناسایی و دریافت کتاب‌ها و نشریات آموزشی و تربیتی

در این مرحله، فهرست تمامی آثار ناشران کشور از طریق بانک‌های اطلاعاتی نشریات و کتاب رایانه (کتاب نت)، ماه‌نامه‌ی تخصصی کتاب ماه، کارنامه‌ی سالانه‌ی نشر کل کشور و حضور کارشناسان در مرکز اطلاع‌رسانی و مخزن کتاب‌خانه‌ی کتاب و وزارت ارشاد اسلامی و یا از طریق روزنامه‌ها و فراخوان سالانه در نمایشگاه‌های بین‌المللی کتاب و نشریات (مطبوعات) شناسایی، ابتیاع، درخواست و جمع‌آوری می‌شود و در اختیار واحد دبیرخانه‌ی سامان‌بخشی قرار می‌گیرد.

۲-۳. مرحله‌ی ثبت، کدگذاری و طبقه‌بندی کتاب‌ها و نشریات آموزشی و تربیتی

این مرحله در حقیقت نوعی بررسی اولیه‌ی کتاب با هدف تشخیص واجد شرط بودن و یا فاقد شرط بودن کتاب و یا نشریه به لحاظ آموزشی و تربیتی است. پس از دریافت کتاب و یا نشریه و ثبت مشخصات آن در رایانه، به کدگذاری و سپس طبقه‌بندی آن با توجه به ارتباط آن با حوزه‌ی درسی، رعایت چارچوب کلی کتاب‌های آموزشی و ارتباط با دوره‌ی تحصیلی اقدام می‌شود. در صورتی که کتاب واجد شرایط تشخیص داده شود، برای قضاوت در اختیار کمیته‌های کارشناسی، کمیته‌های علمی و یا داوری قرار می‌گیرد.

۳-۳. مرحله‌ی قضاوت کارشناسانه و روش‌ها و الگوهای تعیین کتاب‌ها و نشریات

آموزشی و تربیتی

در این مرحله، کتاب یا نشریه برای ارزش‌یابی نهایی در اختیار کمیته‌های کارشناسی و یا کمیته‌های علمی - تخصصی قرار می‌گیرد. این ارزش‌یابی طی دو مرحله صورت می‌گیرد: مرحله‌ی اول بررسی عمومی و مرحله‌ی دوم بررسی تخصصی. بررسی عمومی براساس یک فهرست و ارسی (چک‌لیست) عمومی، با هدف شناخت کتاب و نشریه‌ی مناسب و کسب حداقل امتیاز ۶۰ درصد و بررسی تخصصی با هدف انتخاب کتاب تقدیری و برگزیده با توجه به شاخص‌های تخصصی‌تر صورت می‌گیرد. عاملین این بررسی و یا ارزش‌یابان عبارت‌اند از: معلمان مجرب، کارشناسان برنامه‌ریزی درسی، متخصصان موضوعی، تصویرگران آموزشی، روان‌شناسان و صاحب‌نظرانی که در تألیف کتاب‌های آموزشی و درسی و یا تولید نشریات آموزشی مشارکت داشته‌اند و یا قادر به تشخیص کیفیت یک کتاب آموزشی و ارتباط آن با برنامه‌ی درسی براساس شاخص‌های معین هستند.

قضاوت‌های کارشناسانه در مورد کتاب آموزشی و تربیتی براساس یک سلسله از شاخص‌ها، از جمله میزان ارتباط با اهداف برنامه‌ی درسی، کیفیت محتوا و نحوه‌ی سازمان‌دهی محتوا، زبان نگارش، روش‌های ارائه‌ی محتوا به شیوه‌ی فعال، شیوه‌های ارزش‌یابی، شاخص‌های تصویرگری، ساختار فیزیکی و صوری در دستاوردهای علمی صورت می‌گیرد. قضاوت در خصوص نشریات عمومی و تخصصی براساس شاخص‌های فنی و هنری، رعایت ملاحظات محتوایی و معنایی، رعایت اصول تصویرگری، قالب‌های متفاوت در ارائه‌ی محتوا، ارتباط با مخاطبان وضعیت انتشاراتی و اقتصادی، و برخورداری از ساختار حرفه‌ای صورت می‌گیرد. از آن‌جا که این شاخص‌ها از حیث اهمیت متفاوت هستند، برای هر یک امتیاز خاصی در نظر گرفته

بررسی تخصصی با هدف انتخاب کتاب تقدیری و برگزیده با توجه به شاخص‌های تخصصی‌تر صورت می‌گیرد

شده است. پس از تعیین امتیاز توسط ارزش یابان مختلف، معدل نظرات ارزش یابان مبنای قضاوت در مورد درجه ی کیفیت کتاب و یا نشریه قرار می گیرد. جدول های ۱ و ۲، شاخص های تولید و ارزش یابی کتاب ها و نشریات آموزشی و تربیتی و درجه بندی کیفیت آن ها را به شیوه ی رتبه بندی درصدی نشان می دهد.

جدول ۱. شاخص های تولید و ارزش یابی کتاب های آموزشی و تربیتی

ردیف	فهرست شاخص های تولید و ارزش یابی بررسی کتاب های آموزشی و تربیتی	حداکثر امتیاز
۱	تحقق هدف های برنامه ی درسی (ارتباط با اهداف برنامه، توجه به حیطه های اهداف، توجه به منابع اهداف)	۱۰
۲	محتوای کتاب و سازمان دهی آن ارتباط با نیازهای فرد، نیازهای جامعه، اعتبار علمی، به روز بودن محتوا، توجه به شرایط فرهنگی و ارزش های تربیتی، رعایت اصولی سازمان دهی محتوا (از ساده به مشکل، از عینی به ذهنی، نظم منطقی، رشد سنی فراگیر)	۲۵
۳	شیوه ی نگارش (استفاده از زبان متناسب با محتوا، سادگی و قابل فهم بودن، ویرایش مناسب، استفاده از جملات کوتاه)	۱۰
۴	شیوه های فعال در ارائه ی محتوا و توجه به خودیادگیری (برانگیختن انگیزه ی به کارگیری حواس، توجه به فعالیت های ذهنی، درگیر کردن مخاطب)	۱۰
۵	شیوه ها و حیطه های متنوع ارزش یابی (تنوع در شیوه ها، تنوع در سؤالات، خلاقیت در طرح سؤال، توجه به ارزش یابی)	۱۰
۶	کیفیت تصاویر (از حیث تناسب با متن، جذاب بودن و رعایت اصول هنری)	۱۵
۷	ساختار فیزیکی و ظاهری (تناسب طرح روپشت جلد، قطع مناسب، صحافی، نوع کاغذ، کیفیت صفحه آرای، زیباسازی متن، میزان سفیدخوانی، عنوان بندی)	۱۰
۸	دستاوردهای علمی (کاربرد در زندگی، گسترش مرزهای علم)	۱۰
	جمع امتیاز	۱۰۰

رتبه بندی کتاب های آموزشی و تربیتی با توجه به امتیاز کسب شده

برگزیده	تقدیری	مناسب	نامناسب
۱۰۰-۸۱ درصد	۸۰-۷۱ درصد	۷۰-۶۰ درصد	کمتر از ۵۰ درصد

جدول ۲. شاخص های تولید و ارزش یابی نشریات آموزشی و تربیتی

ردیف	فهرست شاخص های تولید و ارزش یابی	حداکثر امتیاز
۱	رعایت ملاحظات فنی و هنری (نام نشریه، نامواره، قطع مناسب، صفحه آرای، معقول بودن شماره ی صفحات، استفاده از تیترا، سو تیترا و میان تیترا)	۲۵
۲	رعایت ملاحظات محتوایی و معنایی ارتباط با اهداف برنامه ی درسی و اهداف آموزش و پرورش، کاربردی بودن محتوا، تنوع مطالب، توجه همه جانبه به مناسبت ها و رخداد های علمی و فرهنگی، توجه ارزش های دینی و تربیتی، توجه به آموزش مهارت های زندگی، تقویت روحیه ی هم بستگی و همدلی، تقویت روحیه ی استقلال طلبی و عزت نفس، توجه به رشد تفکر خلاق و روحیه ی جست و جو، تناسب حجم محتوا، استفاده از زبان مناسب)	۱۵
۳	رعایت اصول تصویرگری (تنوع در تصاویر، ارتباط تصویر با متن، کمک به انتقال مفاهیم، جذابیت و زیبایی، تناسب تصویر با مخاطب و موضوع)	۱۵
۴	توجه به قالب های متفاوت در ارائه ی محتوا (سرمقاله، مقاله، خبر، مصاحبه، گزارش، داستان، نقد و بررسی، سرگرمی های علمی، توجه به تکنیک های ساختاری، معرفی آثار)	۱۵
۵	ارتباط با مخاطب (توجه به نظر سنجی از مخاطب، حضور خواننده و مخاطب در متن، ایجاد سرکلیشه های مناسب، پاسخ به نامه ها، معرفی شخصیت ها، فراهم کردن امکان حضور خواننده در مقام خیرنگار و یا تولید کننده ی محتوا)	۱۵
۶	ملاحظات انتشاراتی و اقتصادی (انتشار منظم، دوره ی انتشار، شمارگان، کیفیت کاغذ و چاپ، قیمت مناسب)	۱۰
۷	برخورداری از ساختار حرفه ای (داشتن ساختار مطبوعاتی، رعایت حقوق نویسندگان، بازنگری مداوم، استفاده از محققان و یا نویسندگان حرفه ای)	۱۵
	جمع	۱۰۰

رتبه بندی نشریات آموزشی و تربیتی با توجه به امتیاز کسب شده

برگزیده	تقدیری	مناسب	نامناسب
۱۰۰-۸۱ درصد	۸۰-۷۱ درصد	۷۰-۶۰ درصد	کمتر از ۵۰ درصد

۳-۴. نحوه ی بیان و نمایش کتاب ها و نشریات آموزشی و تربیتی استاندارد

منظور از نحوه ی بیان کتاب ها و نشریات آموزشی و تربیتی استاندارد، روش های تأیید استاندارد بودن کتاب و یا نشریه ی آموزشی است. این روش ها شامل دادن گواهی نامه و الصاق برچسب درجه ی استاندارد به کتاب و نشریات آموزشی و تربیتی است.

تولید کنندگان کتاب ها و نشریات آموزشی در صورتی که اثر آن ها به عنوان برگزیده، تقدیری و مناسب انتخاب شود، می توانند در معرفی آن به خوانندگان به گونه ی زیر عمل کنند:

۳-۴-۱. کتاب و نشریه برگزیده: چاپ گواهی نامه ی استاندارد در کتاب و نشریات آموزشی

و تربیتی از سوی دفتر انتشارات کمک آموزشی و الصاق برچسب نشان سه ستاره (یا نشان درجه ی یک استاندارد) روی طرح جلد کتاب و نشریات به مدت ۵ سال.

۳-۴-۲. کتاب و نشریه تقدیری: الصاق برچسب کتاب و نشریه تقدیری (با نشان درجه‌ی دو استاندارد) روی طرح جلد کتاب و نشریه به مدت سه سال از سوی دفتر انتشارات کمک آموزشی.

۳-۴-۳. کتاب و نشریه مناسب: الصاق برچسب کتاب و نشریه مناسب آموزشی و تربیتی (با نشان درجه‌ی سه استاندارد) روی طرح جلد کتاب و نشریه به مدت سه سال از سوی دفتر انتشارات کمک آموزشی.

۳-۵. مقاصد نهایی و چگونگی معرفی کتاب‌ها و نشریات آموزشی و تربیتی استاندارد مقصد استانداردسازی در این طرح، مصرف داخلی خواهد بود. مصرف کنندگان کتاب‌ها و نشریات آموزشی و تربیتی کارشناسان کتاب‌های درسی، معلمان، دانش آموزان، خانواده‌ها، مدیران مدارس و مسئولین تجهیز کتاب‌خانه‌های مدارس خواهند بود.

کتاب‌های انتخاب شده بر حسب اهمیت به روش‌های زیر اطلاع‌رسانی خواهند شد:

۳-۵-۱. کتاب‌ها و نشریات برگزیده: معرفی در کتاب‌های درسی، کتاب‌های راهنمای معلم، رشد جوانه، کتاب‌نامه‌ی رشد (معرفی توصیفی)، روزنامه‌ها، مجلات رشد، نمایشگاه‌های کتاب و مطبوعات، سایت دفتر و نیز شرکت دادن در جشنواره با توجه به سیاست‌های سازمان.

۳-۵-۲. کتاب‌ها و نشریات تقدیری: معرفی در کتاب‌های درسی، کتاب‌نامه رشد توصیفی، مجلات رشد، نمایشگاه‌های کتاب و مطبوعات، سایت دفتر، و نیز شرکت دادن در جشنواره با توجه به سیاست‌های سازمان.

۳-۵-۳. کتاب‌ها و نشریات مناسب: معرفی در کتاب‌نامه و مجلات رشد، سایت دفتر و کتاب‌های درسی.

منابع

۱. مجموعه مقالات اولین همایش علمی استاندارد و استانداردسازی در آموزش و پرورش (۸۳-۱۳۸۲). معاونت برنامه‌ریزی و توسعه مدیریت وزارت آموزش و پرورش. انتشارات مدرسه. تهران.
۲. طرح سامان بخشی کتاب‌های آموزشی (۱۳۸۴). دفتر انتشارات کمک آموزشی. تهران.
۳. یگانه، مهرداد (۱۳۷۹). استاندارد و استاندارد کردن. مرز آموزش و تحقیقات صنعتی ایران. تهران.
۴. ریاحی، بهروز (۱۳۸۳). آموزش استانداردسازی. انتشارات مرکز آموزش و تحقیقات صنعتی ایران. تهران.
۵. شیوه‌نامه‌ی اجرایی شناسایی و ابداع کتاب‌های آموزشی طرح سامان بخشی. دفتر انتشارات کمک آموزشی. تهران. ۱۳۸۳.
۶. آیین‌نامه‌ی سامان بخشی کتاب و نشریات آموزشی و تربیتی مصوب سومین و چهارمین جلسه‌ی شورای سامان بخشی ۲/۲۲ و ۷۸/۳/۲۵. دفتر انتشارات کمک آموزشی. تهران.
۷. کلیات طرح تولید و استانداردسازی کتاب‌های آموزشی. دفتر انتشارات کمک آموزشی. ۱۳۸۵. تهران.
۸. ویژگی‌های کتاب‌ها و مواد آموزشی پیش دبستانی. شماره‌ی ۲۵. دفتر انتشارات کمک آموزشی. ۱۳۸۶. تهران.
۹. مجموع شرح وظایف پست‌های سازمانی دفتر انتشارات کمک آموزشی (۱۳۸۶). تهیه و تنظیم از مدیریت امور کارکنان و پشتیبانی سازمان. تهران.
۱۰. خط‌مشی کیفیت (۸۵/۴/۱۶). سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی. تهران.
۱۱. نمک‌دوست تهرانی، حسن (۱۳۸۶). استاندارد نشریات آموزشی. دفتر انتشارات کمک آموزشی. تهران.
۱۲. ویژگی‌های نشریات آموزشی و تربیتی دانش آموزان (۱۳۸۵). معاونت برنامه‌ریزی مجلات رشد، دفتر انتشارات کمک آموزشی. تهران.

ارزش‌یابان عبارت‌اند
از: معلمان مجرب
کارشناسان
برنامه‌ریزی درسی
متخصصان موضوعی
تصویرگران آموزشی
روان‌شناسان
و صاحب‌نظران

۱۳۹۰/۲۳/۲۲

بهار و تابستان ۱۳۸۷

۱۵